

דף שיח ליום הזיכרון לשואה ולגבורה: חסידי אומות העולם יופ וסטרוויל

פותרים בקריאת "זיכור לחסידי אומות העולם": ✓

יזכר עם ישראל את חסידי אומות העולם, אשר שמו נפשו בכפם למען אחינו ואחיותינו הנרדפים והמעונים בשנות השואה ת"ש-תש"ה והיו ככוכבים מאירים באפילת הרשע הרובצת. את שהשמיעו קול בעת דממה, את שהציעו מקלט ותעודת חיים בעין סערת הרצח, את נסמכו נופלים והושיטו יד, מזון ולבוש, את שענו לאנשים, נשים וטף בעת שונעם. גברים ונשים, עובדי אדמה ויושבי עיר, פשוטי עם ורמי מעלה, אנשי אמונה ומצפון – בגיא צלמות עמדו כל אלה עם בני עמנו והצילו מן התפת יחידים, מאות ואף רבבות. במקום שלא היה איש היו הם אנשים. יזכר עם ישראל את גדלת רוחם, גבורתם וטהר לבם, וצורר אלהים בצרור החיים את נשמותיהם, ויתקיים בהם ובנו הכתוב:

"כעבור סופה ואין רשע, וצדיק יסוד עולם" (משלי י 25)

כתב בשנת 2014 רני יגר, בנה של הרצלינה יגר (פלג), ילידת בולגריה. זהו ה"זיכור" הראשון שנכתב לזכר חסידי אומות העולם.

שואלים את המשתתפים מה זה "חסידי אומות העולם"? ✓

אחרי איסוף התשובות מסבירים: ✓

חסידי אומות העולם הם אנשים שאינם יהודים, אשר סיכנו את חייהם וחיי בני משפחותיהם, חירותם וביטחונם בתקופת השואה, כדי להציל יהודי אחד או יותר, מסכנת מוות, או מגירוש למחנות המוות.

חסידי אומות העולם הם בני לאומים רבים, וקבוצות דתיות או חברתיות שונות, אשר הצילו יהודים בדרכי הצלה שונות ומגוונות.

ההכרה באנשים כחסידי אומות העולם נעשית על ידי מוסד "יד ושם". הם מקבלים מדליה ותעודת כבוד ושם נרשם על קיר הכבוד בגן חסידי אומות העולם, ב"יד ושם" בירושלים. אלו מהם המהגרים לישראל, זכאים לגמלה חודשית מהביטוח הלאומי, ולהטבות נוספות.

מקרינים את הסרטון [אל תקראו לנו גיבורים](#) – סיפורו של חסידי אומות העולם יופ וסטרוויל המונצח בפארק רמת מנשה. ✓

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

אם לא ניתן להקרין – שולחים למשתתפים את [הקישור לסרטון](#).

? שאלות לשיח ודיון אחרי הצפייה בסרטון:

- ? אילו רגשות עולים בכם אחרי הצפייה בסרטון?
- ? מה לדעתכם גרם ליופ וסטרוויל, לאשתו וויל ולחבריו למחתרת ההולנדית לסכן את עצמם ואת בני משפחותיהם על מנת להציל יהודים בתקופת השואה?
- ? האם הגיוני שלמען הצלת אנשים שהם לא מכירים, בני עם אחר, פעלו יופ וחבריו בניגוד לחוק בהולנד תחת הכיבוש הנאצי, בניגוד לנורמה החברתית שהייתה מקובלת אז, תוך סיכון חייהם וחיי היקרים להם?
- האם הגיוני שלמען הצלת יהודים סיכן יופ את משפחתו עד כדי שנדרש להעביר את ילדיו למשפחות אומנה?
- ? בתפילת יזכור לחסידי אומות העולם נאמר עליהם ש "בְּמָקוֹם שֶׁלֹא הָיָה אִישׁ הָיוּ הֵם אֲנָשִׁים". במשנה אבות ב' ה' כתוב:
"בְּמָקוֹם שֶׁאֵין אֲנָשִׁים הַשְׁתַּדֵּל לְהִיּוֹת אִישׁ"
מדוע כה חיוני "להיות אנשים" ולמה זה כה קשה במציאות כזאת?
- מהן המורכבויות עמן התמודדו יופ וסטרוויל ושאר חסידי אומות העולם?
- ? בתו של יופ וסטרוויל מרתה וסטרוויל-פלד מציינת בסרטון שהוריה אמרו "אל תקראו לנו גיבורים, מה שאנחנו עשינו, כל אחד יכול היה לעשות".
האם אתם מסכימים עם דעתה? האם אכן כל אחד יכול היה לנהוג באצילות כזאת ולסכן את חייו כדי להציל יהודים תחת אימת השלטון הנאצי? יש לציין כי מספר המצילים לא עלה על כמחצית האחוז מכלל האוכלוסייה שהייתה באותה עת תחת הכיבוש הנאצי.
- ? אילו ערכים, לדעתכם, הניעו את יופ, אשתו וויל ושאר חבריהם למחתרת בפועלם תוך קושי בלתי נתפס וסיכון כה משמעותי?
- ! רשמית על בריסטול את הערכים שעולים בקבוצה כגון: אנושיות, אמפתיה, חמלה לחלש ולסובל, שוויון בין בני האדם, אחריות, נאמנות לצו המצפון, הקרבה, גבורה, מחויבות.
- ? נכדתו של יופ תמנע פתר אומרת בסרטון: "הם לא יכלו שלא לעשות. לא היו יכולים להתקיים אם לא היו פועלים". מה משמעות הדברים לדעתכם? לאילו מהערכים שעלו בקבוצה אמירה זו יכולה להתחבר?

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

✓ קראו (אפשר גם להשמיע **בקישור זה**) את השיר "לאיש חסדי", שכתב ג'ורג' ברסאנס, ותורגם על ידי נעמי שמר, וענו על השאלות המופיעות אחריו:

לאיש חסדי		
מילים ולחן: ג'ורג' ברסאנס. תרגום: נעמי שמר		
שיר אחרון יש עימדי והוא שמור לאיש חסדי זה שחייך לי בין זרים כאשר היקיפוני שוטרים	עוד שיר אחד יש עימדי והוא שמור לאשת חסדי שביום רעב ובליל צמא מימיה נתנה ולחמה	עוד שיר אחד יש עימדי והוא שמור לאיש חסדי זה שהצית לי אש קטנה כאשר אחזתני צינה
זה שנתן חיוך קטן כשברחובי המהוגן כל הדודות החסודות דקרו אותי במבטן	זו שפתחה לי צריף קטן כשברחובי המהוגן כל הדודות החסודות פשוט הסתתרו בביתן	זה שהסיק תנור קטן כשברחובי המאובן כל הדודות החסודות סגרו בפני את דלתן
טעם של דבש, חיוך אחד זה לא קשה, זה לא הרבה אך בליבי ניצת החג אשר לעולם לא יכבה ובזכותם תבוא רעי אל הרקיע השביעי כי גם לך שם מחכים כל הצדיקים	רבע כיכר לחם שחור זה לא קשה, זה לא הרבה אך בליבי ניצת האור אשר לעולם לא יכבה ובזכותם תבוא גם היא אל הרקיע השביעי לנשמתה שם מחכים כל הצדיקים	חופן פחם, שני בולי עץ זה לא קשה, זה לא הרבה אך בליבי ניצתה האש אשר לעולם לא תיכבה ובזכותם יבוא רעי אל הרקיע השביעי לנשמתו שם מחכים כל הצדיקים

- ? מה המעלה הגדולה שבנתינה וסיוע לאנשים בשעותיהם הקשות?
- ? במה, מעבר לנתינה עצמה, מחזקת נתינה של "איש חסד" בניגוד ל"שותקים והעומדים מנגד" את המקבל? את הנותן? את החברה כולה?
- ? מאורעות השואה מלמדים אותנו שלא רק עשייה שלילית מסוכנת, אלא גם שתיקה והשתקת המצפון, כאותן "דודות חסודות" בשיר. מה הסכנה בעמידה מהצד?
- ? כיצד נכון להתמודד עם מצבים שבהם נדחף האדם להשתיק את מצפונו ולהיגרר לדעת רוב שאינה מוסרית?
- ? איך לא נהיה מהעומדים מהצד ונהיה מאנשי החסד העושים למען האחר מתוך קוד ערכי ומצפוני?
- ? עווד, בנה של פאולה, שניצלה על ידי מחתרת וסטרוויל, מספר בסרט שלאחר שאמו ניצלה על ידי המחתרת ההולנדית היא הצטרפה אליה, מתוך תחושת שליחות.
- ? איזו שליחות זאת לדעתכם? האם עשתה כך מתוך הכרח להחזיר טובה / מתוך הזדהות עם עשיית הטוב? האם הנתינה מדבקת?

קרן קימת לישראל

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

- ? בסיום תפילת "יזכור לחסידי אומות העולם" מצוטט פסוק מספר משלי:
"בַּעֲבוּר סוּפָה וְאֵין רָשָׁע, וְצַדִּיק יִסּוּד עוֹלָם" (משלי י' 25). פרשנויות שונות לפסוק זה מציגות את הרשע כדבר חולף ונעלם, בעוד הצדק דומה ליסוד העולם שאינו זז ממקומו, יציב ומתקיים לאורך זמן. מה משמעות הפסוק ומה הקשר למעשי חסידי אומות העולם?
- ? בימי סכנה, במציאות בלתי נתפסת ובלתי אפשרית כמו תקופת השואה, בעיצומה של מלחמת הישרדות, מה המשמעות של לדבוק בטוב ולעשות חסד דווקא למי שאיננו מכיר, לאלו השייכים לעם אחר?

- ✓ דאגת האדם לסביבתו הקרובה, למשפחתו ולעמו היא תופעה מובנת. יופ וסטרוויל ושאר חסידי אומות העולם פעלו מתוך אנושיות ומחויבות אנושית לאדם באשר הוא אדם. ראינו בסרט שיופ וסטרוויל האמין בשלום בין כל בני האדם, ראה ביהודים בני אדם בתקופה שבה הם נתפסו כתת-אדם שיש להשמידם, ולא נשאר אדיש לגורלם. ראייתו את כל בני האדם כשווים הביאה אותו להציל מאות יהודים במחיר חייו שלו.
- ✓ כמה רחוק אתם מוכנים ללכת על מנת להגן על המוסר והערכים בהם אתם מאמינים?
- ✓ האם לנו, כעם שחוה את השואה, יש חובה להיות רגישים למצוקתו של האחר ולגלות יותר אלטרואיזם?
- ✓ המקורות היהודיים מגדירים אחריות לתמוך בגר, ביתום ובאלמנה, כדוגמאות לחלשים בחברה. עד כמה באים לידי ביטוי ערכים אלו בחיינו כיום?
- ✓ בשנת 1943, בעוד מדינות אירופאיות סגרו את הדלת בפני רבבות פליטים יהודים בטענה שאינן יכולות לשאת בנטל של קליטת פליטים נוספים, כתב נתן אלתרמן שיר הודיה לממשלת שוודיה, שפתחה שעריה לרווחה לפליטים היהודים:

הלשון השוודית / נתן אלתרמן (1943)

מעטים הם יודעי הלשון השוודית מי דובר בה? אולי רק השוודים עצמם. כי ארצם בהרים ובפיורדים אובדת, וקטן ומצנע העם. ועת ששוודיה אמרה: "הנני מקבלת מגבול דנְה את כל היהודים הגולים", נוכחו וראו כל עמי ההלך כמה דל הוא בשוודית אוצר המלים. כי רבות מדינות כבר כְהֶה הכריזו, אך הללו הראו את גְנְזִי לשונן במילות "אינפילְטְרציה", ו"קוּטָה" ו"ויזה"... רק בשוודית מלים שכאלו אינן. ועת נער נמלט אל גבול-שוודיה מציד-, היא איננה פונה לעינין במפות.

היא פשוט מוליכה אותו פנימה לְבֵית, בלי לדעת כי זו שאלה של טְרַנְסְפּוּרְט. מדינות בעולם יש גדולות שבעתים ומקום בהן רב לְמַחְסָה וּמְלוֹן, אך לפני הצילן איש-טובע ממים אוהבות הן תמיד להביט בְמְלוֹן. יען שפת מְלוֹנְן ססגונית כְפּרפּר היא - יש "קצה-גבול-של-יכולת", או "כושר קליטה". רק בשוודיה עוד חי המנהג הברברי להציע לְהֶלֶךְ כּוּס תה ומְטָה. ולכן הגדרות היא איננה בוררת ואיננה מרבה דקדוקי מנגנון, היא כותבת פשוט: "הַכְּנִיסָה מְתָרֶת"... ויסלח לה האל על דלות הסגנון. ויאמר לה האל בדמעה: שוודיה, שוודיה,-

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

ואמרו זה לזה: מָה רָבָה הַתְּהוֹם,
אם שתי המלים הפשוטות האלו
הולידו דמעה בעיני מְרוֹם.

שתי מלים נשכחות את כְּתָבְךָ על פתחים.
אך שוות הן טרקטטים ואנציקלופדיה,
בן... אפילו בריטניקה... כל הכרכים.
ואזי מלאכים בלחישה יִמְלִלוּ:

- לאחר מלחמת העולם השנייה והשואה נוסחו הכרזת זכויות האדם והאמנה לגבי מעמדם של פליטים בעולם. ✓
- מה המחויבות שלנו כעם שעבר את השואה והפליטות לפליטים ברחבי העולם? ?
- האם אנו כפרטים וכמדינה מחויבים ויכולים לפעול בנושא? ?
- מהי חובתנו כמדינה יהודית לפעול למען פליטים? ?

מערך של יד ושם בנושא יופ וסטרוויל וחסידים אומות העולם:

<https://www.yadvashem.org/he/education/educational-materials/learning-environment/righteous.html>